

Motion till riksdagen 2025/26:901

av **Mirja Räihä och Per-Arne Håkansson (båda S)**

Upphovsrättsliga intäkter

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att artister och musiker får en rimlig del av de värden som strömningsekonomin genererar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För många musikerskapare är upphovsrättsliga intäkter, det vill säga intäkter som genereras vid spridningen av deras verk och prestationer, en viktig inkomstkälla. Med den digitala tidsåldern utmanas upphovsrätten ständigt av bland annat nya digitala affärsmodeller och stora internationella aktörer.

De stora aktörerna har en dominerande ställning på marknaden och ställer ultimatum på avtalsvillkor där de nya affärsmodellerna exempelvis kan innebära totala utköp av musikerskaparnas rättigheter för ett lågt engångsbelopp. Tekniken fortsätter att utvecklas i snabb takt, marknaden ändras och maktförhållandena förskjuts genom att gå från musikerskaperna till musikplattformar och musikbolag.

Musik har aldrig varit så lättillgänglig som den är idag. Mer än 90 procent av all musiksälsjning består idag av digital sälsjning och framför allt strömning av musik på olika digitala plattformar. Kostnader som tidigare existerat med anledning av pressning, distribution, lager och transport har försvunnit. Trots dessa förutsättningar har ersättningen till musikerskaperna aldrig varit så låg som den är idag. När en individ strömmade en låt på internet erhöå skivbolagen år 2019 mellan 0,6 öre (Youtube) och 12 öre (Tidal) från strömningstjänsten. Spotify betalade 4–5 öre per strömning om låten strömmades på Spotifys premiumtjänst (betalande abonnent). Strömning på Spotifys annonstjänst gav endast 0,5 öre per strömning. I vilket territorium låten strömmas, låtens längd och strömningstjänstens avtal med majorbolagen om garantiersättningar är andra faktorer som ytterligare kan påverka ersättningen negativt för independent-skivbolag och följaktligen för artisen.

De flesta independentskivbolag använder sig av en aggregator (digital distributör) för att samla in intäkterna från strömningstjänsten. Aggregatören kan debitera en avgift på upp till 25 procent av intäkten. En miljon lyssningar på Youtube kan således ge mindre än 5 000 kronor till skivbolaget, en intäkt som skall fördelas mellan skivbolag och artist enligt avtalet dem emellan. Om artistens royalty är 15 procent erhåller hen således 750 kronor vid en miljon kvalificerade lyssningar på Youtube. För en artistgrupp med fem medlemmar blir royaltyn 150 kronor per person (innan skatt och sociala avgifter) om pengarna fördelas jämnt. Det är hög tid att börja ge dem som skapar musiken en rimlig ersättning!

Royalty är vidare ett privilegium som inte heller normalt tillfaller medverkande musiker. Dessa musiker får en låg engångsersättning i utbyte mot att deras prestation överläts till bolaget samtidigt som det förutsätts att bolaget erhåller en obegränsad nyttjanderätt av deras prestation för all framtid – utan att musikern har rätt till någon som helst royalty. Därför är det aktuellt att se över hur nuvarande lagstiftning kan uppdateras utifrån dagens förhållanden och leda till en mer rättvis fördelning av de digitala intäkterna.

Incitamentet till att skapa musik minskar i samma takt som det blir svårare för musikskapare att försörja sig. En lösning skulle kunna vara att se över möjligheterna att införa en oavvislig ersättningsrätt. En sådan ersättningsrätt skulle kunna betalas av den tjänst som tillgängliggör ljudupptagningen och samlas in och fördelas av en kollektiv förvaltningsorganisation, vilket för de utövande konstnärernas del i Sverige är Sami.

Idag är det lätt för musikskapare att självmant både skapa och ge ut musikaliska verk direkt från hemmet. Många musikskapare och utövande konstnärer gör detta och ingår avtal med musikbolag utan att ens ha kännedom om vilka rättigheter de har och vad deras värde är. I värsta fall pressas musiker till friköp som leder till att de helt går miste om alla framtida inkomster verket genererar.

Det är viktigt att musikskaparna får information om och lär sig vilka rättigheter de har samt vilket värde deras verk genererar. Dagens teknik skulle kunna medföra att den ekonomiska ersättning som ett verk genererar kan fördelas utifrån den faktiska användningen.

De digitala strömningssplattformarna använder sig idag av en marknadsandelsbaserad ersättningsmodell där pengarna fördelas procentuellt mellan det totala antalet lyssningar. Denna ersättningsmodell gynnar stora mainstreamartister på bekostnad av mindre etablerade artister samt gör det lukrativt att köpa strömningar och sätta upp ”stream farms” där hundratals konton spelar en viss låt upprepat. Därför finns det ett behov av att se över möjligheterna att tillämpa en användarcentrerad ersättningsmodell där ersättningen utgår ifrån det individuella kontot. Ersättningarna från varje månadsabonnent delas då mellan de artister som prenumeranten lyssnat till. En användarcentrerad modell skulle kunna motverka en orättvis inkomstfördelning, motverka strömningfusk samt ge möjlighet för konsumenten att styra vart pengarna går.

Mirja Räihä (S)

Per-Arne Håkansson (S)